

Twiede Kamervraoge euver 't Limbörgs, 't Antwoord vaan de Minister en de noedzaak vaan aonvöllende Kamervraoge

De Limbörgse Twiede Kamerleie höbbe vraoge gestèld aon de Minister euver de prèsserende situatie roontelum de Limbörgse taol en häör erkinning oonder 't Europees Handves. In häör Antwoord heet de Minister 't standpunt vaan de regering herhaolt, wat zie al twinteg jäär hêlt. De regering meint tot 't neet häör verantwoordelijkheid is, meh die vaan de Provincie Limbörg, um de Handvesverplichtinge veur 't Limbörgs oet te veure. Es Limbörgse Academie meine veer tot dit regeringsstandpunt verstoet tege internationaol en Nederlands rech. Aonvöllende Kamervraoge zien volges us noedzakelek um de regering häör standpunt te laote touwlichte in 't leech vaan internationaol en Nederlands rech en in vergelieking mèt de bevedeilde rechpositie vaan 't Fries. In dit artikel weure, gestiep door juridische arguminte, veurstèlle veur aonvöllende vraoge gedoon.

Tot 't neet good geit mèt 't Limbörgs is bekind. Mie es twinteg jaor trök, in 1997, is daorum veur 't Limbörgs al erkinning es regionaol taol aongevraog oonder 't Europees Handves. Op basis vaan taolonderzoek euver wie 'n taol vitaol te hawwe lègk 't Handves verplichtinge op aon de euverheid. Dat beteikent tot veur 't Limbörgs de Nederlandse euverheid op gebede wie onderwies, cultureel leve, media, bestuur, gerechte en economisch en sociaol leve de wètgeving moot aonpasse um ruimte veur 't Limburgs te make én stimuleringsbeleid veur eus taol moot financere.

De euverheid, veural de regering in Den Haag, heet ziech vaanaof 't begin geweigerd häör Handvesverplichtinge veur 't Limbörgs nao te koume. Dit oondaanks herhaoldeke aonbevelinge vaan de Raod vaan Europa, d'n touwziechhawwer euver 't Handves.

In 2019 is geperbeerd weer get te avvencere. Mèt 'ne covenant tösse de Minister vaan Binnelandse Zake en de Provincie Limbörg waor de intentie um de situatie roontelum 't Limbörgs weer flot te trèkke. Es Limbörgse Academie meinde veer tot zoe 'ne covenant driefzand zouw zien veur 't Limbörgs.¹ De Minister maakde veural afspraake euver wat *neet* zouw gebäöre. Den Haag zouw gein wètgeving aonpasse (wat 't Handves wel verpliech en noedzakelek is), weigerde z'ch veur sommege gebede beleid te make (wat tege 't Handves ingeit) en zouw zelf gein veurtrèkkersrol veur beleid op z'ch numme (wat internationaal en Nederlands rech verpliechte en onmisbaar is). Euver wie nui beleid te financere woort gezwege.

Bekans e jaor nao 't aofslete vaan de covenant is (weer) niks gebäörd. Wiezoe kump de regering al mie es twinteg jaor lang heimèt eweg? Gans sumpel. Zie woort, tot veur kort, polletiek neet verantwoordelek gehawwe veur häör naolèssegheid, neet door de Twiede Kamer en neet door de Provincie Limbörg. De situatie roontelum 't Limbörgs weurt onderhand zoe urgent tot vaanoet de taolweitensjap in de media 'Code Roed' veur 't Limbörgs woort aofgekóndeg.²

¹ Michielsen, Y. (2020). *Het Convenant voor de Limburgse Taal en de juridische en politieke status van het Limburgs*. In <<https://www.neerlandistiek.nl/2020/01/het-convenant-voor-de-limburgse-taal-en-de-juridische-en-politieke-status-van-het-limburgs/#more-49252>> (14-11-2020); Michielsen-Tallman, Y. (2018). *Nui Limburgs taalbeleid: E covenant is driefzand veur 't Limburgs*. In <<https://www.veldeke.net/lb/column-yuri-michielsen-euver-limburgs-taalbeleid/>> (14-11-2020).

² Camp, van den, J. *Code Rood voor het Limburgs: afbrokkeling van het dialect moet halt worden toegeroepen, zegt taalonderzoekster*, in: De Limburger, 08-10-2020 <https://www.limburger.nl/cnt/dmf20201008_00179214> (14-11-2020).

Nao aonleijing vaan de lèste aonbevelinge vaan de Raod vaan Europa veur 't Limbörgs woorte hei-euver, dinkelek veur d'n allerierste kier, op 25 september 2020 door alle Limbörgse Twiede Kamerleie sjrifteleke vraoge gestèld aon de Minister vaan Binnelandse Zake. De Minister gaof häör antwoord op 16 oktober.³

De Twiede Kamervraoge waore vrij algemeen. De belangriekste waore: 'Wat deit de regering op dit momint veur de Limbörgse taol?', 'Wie is de regering vaan plan um 't gebruik vaan de 'streektaol' te bevordere?', 'Wat veur concrete rizzeltaote heet 't door de regering erkinne vaan 't Limbörgs es officieel 'streektaol' opgelieverd?' en 'In wie wied wèrk de regering aon 't erkinne vaan 't Limbörgs es euverheidstaol?'.

't Antwoord vaan de Minister waor ouch vrij algemeen. E groet deil besteit oet sjoen zègkwäörd euver 't belaank vaan 't behaajd vaan 't Limbörgs en get intentieverklaoringe. Es rizzeltaote weurt geweze nao symposia georganiseerd door BiZa um kinnes en ervaring oet te wissele, de covenant, en de €25.000 (eimaoleg!) besjikbaar gestèld veur de Limbörgse taol. E sjemel rizzeltaot in vergelieking mèt 't taolbeleid boe-um 't Handves vreug. En nogal nej es me loert nao de rechte veraankerd in wètgeving en de tientalle miljoene euros belastingcent, die in de afgelopen decennia veur 't Fries, ouch es regionaal taol erkind onder 't Handves, besjikbaar zien gestèld.

De crux vaan de Minister 'r antwoord en 't argumint wiezoe de Nederlandse euverheid häör Handves-verplichtinge neet naokump is dit:

"... de ontwikkeling van beleid met betrekking tot het Limburgs ligt bij de provincie Limburg. Daar waar een praktische of complementaire rol weggelegd kan of moet zijn voor de Rijksoverheid ben ik bereid deze te vervullen of doen vervullen."

Mèt aander wäörd, 'n aofsjuifbeleid, boebij de Nederlandse regering meint tot neet zie, meh de provincie verantwoordelek is um de verplichtinge onder 't Handves oet te veure. Dat is gei nui argumint, meh get wat de regering al mie es twinteg jaor ouch aon de Raod vaan Europa mètgedeild heet. De Minister sjeep de Twiede Kamer dus mèt aw en euverbekinde arguminte aof. In eus NGO rapport⁴, wat de Limbörgse Academie in 2019 aon de Raod vaan Europa aongeebooje heet, weurt oetereingelag wiezoe dit, vaanoet eus geziechspunt, ouch juridisch gezeen, e drogargumint is.

Wie al ieder nao vääre gebrach, meine veer es Limbörgse Academie tot zoonder 'ne juridische basis veraankerd in wètgeving veur 't Limbörgs gei taolbeleid en gein financiering in 't versjeet ligke.⁵ Zjus daarom hope veer tot eus Limbörgse Twiede Kamerleie aon de Minister vraoge op wat veur 'ne juridische

³ AH 508 2020Z17256 *Antwoord op vragen van de leden Van Helvert, Amhaouch, Wilders, Graus, Emiel van Dijk, Regterschot, Nijkerken-De Haan, Raemakers, Ploumen, Gijs van Dijk, Öztürk en Wassenberg over het advies van de Raad van Europa over aandacht voor de Limburgse taal* <<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2020Z17256&did=2020D41331>> (14-11-2020).

⁴ Michielsen, Y. & Laer, van, C. (2019). *Limbörgse Academie. Implementation European Charter for Regional or Minority Languages. NGO Report for the Limburgish language 2015 - 2018.* <https://limburgs.org/wp-content/uploads/2020/04/NGO_Report_Limburgish_Academy_2015-2018_2019.pdf> (14-11-2020).

⁵ Michielsen, Y. (2020). *Het Convenant voor de Limburgse Taal en de juridische en politieke status van het Limburgs.* <https://www.neerlandistiek.nl/2020/01/het-convenant-voor-de-limburgse-taal-en-de-juridische-en-politieke-status-van-het-limburgs/#more-49252> (21-11-2020).

grondslaag dit argumint vaan de regering gebaseerd is? De hoofvraag is of de Minister vaan meining is tot 't regeringsstandpunt in kwestie euverein kump mèt gellende internationaole en Nederlandse bepaolinge? Mie specefiek veurt dat tot dees vrägskes:

1) Is de regering vaan meining tot oonder internationaal rech en/of 't Handves de naokouming en oetveuring vaan internationaalrechteleke verpliechtinge wie 't Handves gein verantwoordelekheid vaan de regering is?

Zoe jao, daan gief 't, mie in 't bezunder, de volgende vraoge:

a) Op grond boevaan wiek de Nederlandse regering vaan gellend internationaal rech aof?

Volges veur Nederland gellend internationaal rech moot 'n verdraagspartij aon e verdraag wat in wèrking is getrooje in gooien trouw oetveuring geve⁶. 't Handves is in wèrking getrooje. Tot de regering de verantwoordelekheid heet um de verpliechtinge oonder 't Handves oet te veure, is herhaoldelek 't standpunt vaan de Raod vaan Europa gewees⁷, zoe wie ouch vaan de regering zelf bij de discussies roontelum rattificatie vaan 't Handves in de Twiede Kamer.⁸ De Provincie Limbörg is wijer gein verdraagspartij bij 't Handves. Zie is jammers geinen oonaofhaankeleke Staot, dee dit soort verdrage kint aofslete en kint daorum neet verantwoordelek weure gehawwe de Handvesverpliechtinge oet te veure.

b) Op grond boevaan wiek de Nederlandse regering vaan bovegeneump internationaal rech aof en veurt ze neet zelf de Handvesverpliechtinge oet? Bereup de Nederlandse regering ziech op Nederlandsrechteleke bepaolinge um de Handvesverpliechting door de Provincie Limbörg te laote oetveure?

Volges veur Nederland gellend internationaal rech maag de Nederlandse euverheid ziech neet berope op bepaolinge oonder Nederlands rech um gein oetveuring te geve aon e verdraag.⁹

c) Wat veur bepaolinge in internationaal recht en/of 't Handves stoon de Nederlandse regering touw um häör Handvesverpliechtinge veur de Friese regionaal taol wel en veur de Limbörgse regionaal taol neet nao te koume en oet te veure?

d) Op wat veur Handvesbepaolinge bereup de Nederlandse regering ziech um häör Handvesverpliechting door de Provincie Limbörg te laote oetveure en die neet zelf oet te veure?

't Handves zelf riech ziech oetdrökkelek tot de Lidstaote vaan de Raod vaan Europa, die geach weure oetveuring te geve aon dat verdraag. Nederland, es verdraagspartij, heet 't Handves oonderteikend en gerattificeerd, neet de provincie Limbörg.

2) Is de regering vaan meining tot Nederlands rech de naokouming en oetveuring vaan internationaalrechteleke verpliechtinge wie 't Handves touwsteit aon 'n provinciaol euverheid? Zoe jao, op basis vaan wat veur Nederlandsrechteleke bepaolinge is dat 't geval?

⁶ Artikel 26 Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht van 23 mei 1969, *Trb.* 1972, 51, en 1985, 79.

⁷ Recommendations RecChL(2001), RecChL(2004)71, CM/RecChL(2012)5, CM/RecChL(2016)7 on the application of the European Charter for Regional or Minority Languages by the Netherlands.

⁸ *Kamerstukken II* 1994-1995, 24092, 3 (MvT).

⁹ Artikel 27 Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht van 23 mei 1969, *Trb.* 1972, 51, en 1985, 79.

3) Is de regering van mening tot Nederlands rech 't oontwikkele van taolbeleid, wie beveurbeeld geneump in 't Handves, touwsteit aon 'n provinciaol euverheid? Zoe jao, op basis van wat veur Nederlandsrechteleke bepaolinge?

4) Es Nederlands rech de oetveuring van Handvesverplichtinge en oontwikkeling van taolbeleid touwliet, wat zien in dat geval de zjuste bevooghede die de provincie heet um veur 't Limbörigs gebede wie oonderwies, cultureel leve, media, bestuur, gerechte en economisch en sociaal leve in euvereinstumming te bringe mèt de Handvesverplichtinge?

Wijer gief 't daan nog de vraog van de Twiede Kamerleie 'In wie wied wèrk de regering aon 't erkinne van 't Limbörigs es euverheidstaol?'. Daomèt weurt geriffereerd aon die aander regionaal taol, 't Fries, die bij 't Handves en binne Nederlands rech 'n aander rechtspositie innump. De kern van de Minister häör antwoord op dees vraog waor:

"De regering werkt niet aan het erkennen van het Limburgs als overheidstaal."

't Drejt ziech hei drum of dat binne de Nederlandse rechtsorde zoemer maag. Artikel 1 van de Nederlandse Grondwèt zeet jammers:

"Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan."

Mèt aander wäörd, este 'ne godsdeens aonhings, beveurbeeld de bis Joeds, daan maagste neet anders behandeld weure es iemes dee beveurbeeld Protestant, Katheliek of Moslim is. Es de wèt mie rechte zouw touwkinne aon Kathelieke es aon Joede daan gief 't e probleem mèt artikel 1 Grondwèt, want daan weure Kathelieke anders behandeld es Joede.

De vraog is of dat ouch gelt veur taole? Es iemes de regionaal taol Limbörigs sprik, maag zie daan anders behandeld weure es iemes die de regionaal taol Fries sprik. Of mesjiens nog dudeleker gezag, liet Artikel 1 Grondwèt touw tot iemes die Fries sprik mie rechte heet es iemes die Limbörigs sprik? De regionaal taol Fries heet jammers bij 't Handves en binne Nederlands rech mie rechte, boevaan Friessprekers gebruik kinne make. Limbörgssprekers kinne dat mèt hun regionaal taol neet.

Artikel 1 Grondwèt vermelt oetdrökkelek 'godsdeens' es besjermde cattergorie, meh neet 'taol'. Wel verbeujt Artikel 1 oongelieke behandeling "*op welke grond dan ook*". 'Taol' is e 'klassiek grondrech' en oonderdeel van de besjerming in vööl internationaal minserechtereverdrage, veural 't Europees Verdrag van de Rechte van de Mins (EVRM)¹⁰, die ouch in Nederland gelle. De *Hoge Raad*, de hoegste Nederlandse rechter, heet dèkser geoordeild tot 't zinsdeel "*op welke grond dan ook*" van Artikel 1

¹⁰ Artikel 14 Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, *Trb.* 1990, 156.; Artikel 1 Protocol nr. 12 bij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, Rome, 04-11-2000, *Trb.* 2001, 18. Over de toepasselijkheid van het EVRM zie het meest recente Urgenda arrest, HR 20 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:2006.

Groondwèt 'klassieke groondrechte' oet minserechtere verdrage, veural 't EVRM, inhèlt.¹¹ E verbod op oongelieke behandeling op basis vaan '(regionaal) taol' liekent dus onderdeel vaan de Nederlandse rechtsorde en Artikel 1 Groondwèt.

In 't leech daovaan hope veer tot eus Limbörgse Twiede Kamerleie aon de Minister goon vraoge wiezoe 't Limbörgs neet en 't Fries wel veur de staotus es 'euverheidstaol' in aonmèrking kump? Eus vraoge zouwe es volg zien:

1) Is de regering vaan meining tot Artikel 1 Groondwèt, mie in 't bezunder 't zinsdeil "*op welke grond dan ook*", eventueel in combinatie mèt internationaole afspraake wie 't EVRM, besjerming veur de cattergorie 'taol' in ziech dreug?

2) Is de regering vaan meining tot oongelieke behandeling op grond vaan 'taol' verstoet tege die internationaal afspraake, wie 't EVRM, eventueel in combinatie mèt Artikel 1 Groondwèt?

3) Is de regering vaan meining tot de oongelieke rechtspositie vaan de regionaal taol Limburgs in vergelieking mèt de regionaal taol Fries oongelieke behandeling inhèlt en cóntrair is aon internationaal afspraake wie 't EVRM eventueel in combinatie mèt Artikel 1 Groondwèt?

4) Wat veur bepaolinge in internationaal afspraake wie 't EVRM en/of Artikel 1 Groondwèt stoon de Nederlandse regering touw um häör Handvesverpliechtinge veur 't Fries wel en veur 't Limbörgs neet nao te koume?

Noe de Minister in häör Antwoord de positie vaan de regering mèt betrèkking tot 't Limbörgs en de Handvesverpliechtinge riechting de Twiede Kamer bepaold heet, zouwe wijer vraoge wat us betröf op z'n plaats zien. Boe taolkundege 'Code Roed' veur 't Limbörgs aofgekóndeg höbbe, mie es twinteg jaor niks aon de positie vaan 't Limbörgs verbeterd is, en de Minister häör hoofargumint zoe oonveurdeileg veur 't Limbörgs oetpak én cóntrair liekent aon internationaal en nationaal rech, zien extra vraoge neet misplaots. De Friese Twiede Kamerleie hawwe pin en blieve de regering ter verantwoording rope veur 't Fries. Veer hope tot eus Limbörgse Twiede Kamerleie veur 't Limbörgs 'tzelfde goon doen.

Dr. Yuri Michielsen-Tallman, MA, LL.M (Harvard)

D'n auteur is gepromoveerd juris en veurzitter vaan de Limbörgse Academie

¹¹ Zie bijvoorbeeld HR 30 mei 1986, NJ 1986, 688; Chébtí, M. (2014). Rechterlijke toetsing aan een ieder verbindende internationale verdragsbepalingen, *WB Bundel Wetenschappelijke Bijdragen*, pp. 83-124; Emmerik, van, M.L. (2008). De Nederlandse Grondwet in een veellagige rechtsorde, *Rechtsgeleerd Magazijn THEMIS*, pp. 145-161.